

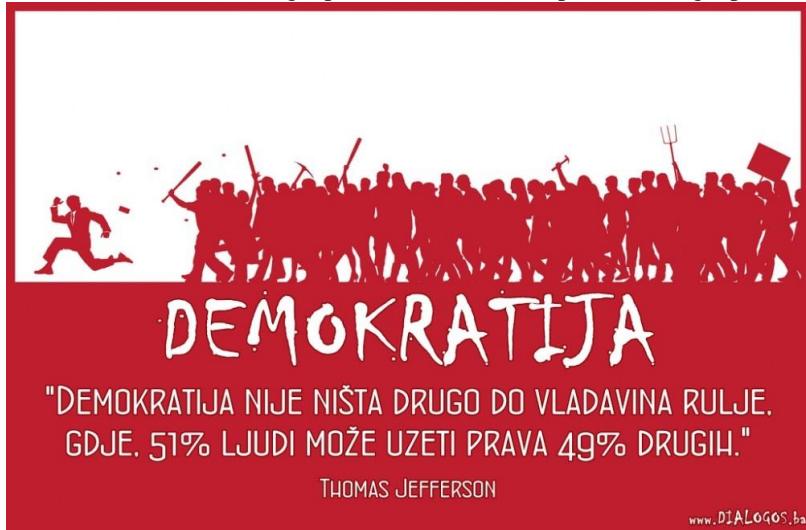

Ladislav Babić

Demokracija lošeg materijala

Shvatimo li demokraciju kao participaciju svakog pojedinca u svim područjima ljudske aktivnosti, neograničenu dogmatskim pristupom (naročito prema privatnom vlasništvu) – kad bi prebrojavanje glasova moglo jedino išta realno pokazati - onda se ona nalazi u velikoj gabuli. I načelno (teorijski), ali i praktično. Nije stoga čudno da izvjestan, ne tako mali, broj intelektualaca smatra kako prosvjećeni apsolutizam može imati (makar kratkoročno, za života vladara) pozitivnije učinke na razvoj, negoli demokracija. Kao da im dva i pol tisućljeća stari Sokratov strah ide u prilog:

„Demokracija će platiti zato što će pokušati odgovarati svima. Siromasi će htjeti imetak bogatih. Demokracija će im to dati. Mladi će htjeti biti uvažavani kao stari, žene će htjeti biti kao muški, stranci će htjeti prava starosjedilaca. A demokracija će im to dati. Lopovi i prevaranti će htjeti važne državne funkcije. A demokracija će im to dati. A kad lopovi i prevaranti konačno demokratski preuzmu vlast, jer kriminalci i zločinci teže za moći, nastat će gora tiranija nego u vrijeme bilo koje monarhije ili oligarhije.“

Ljudski rod je skup pojedinaca najrazličitije pameti, inteligencije, obrazovanja, svjetonazora i inih karakteristika koje uobličavaju njegov obzor. Pomiriti te razlike prilikom donošenja odluka glasanjem, naprsto je samo po sebi nemoguće – uvijek će dio „*pripuštenih*“ donošenju odluka biti nezadovoljan izglasanim od većine glasača. Kažu, protivnici demokracije, da je suludo davati isto pravo u donošenju odluka glasanjem, s jedne strane intelligentnim, obrazovanim ljudima, a s druge pak potprosječno intelligentnim i neobrazovanim članovima društva. Uspoređuju, donekle, našu planetu s psihijatrijskom ustanovom (ludnicom) u kojoj – primjerice – deset stručnjaka nastoji oko stotinjak mentalno retardiranih pacijenata, pa onda pokušaj tamo uvesti demokraciju tipa „*jedan čovjek, jedan glas*“. Rezultat bi svakome trebao biti jasan. Njeni privrženici se uglavnom zadržavaju na konstataciji da je demokracija procedura, (ne)sviseno? izbjegavajući bit stvari. Demokracija nije jednoznačan i svima razumljiv pojam, a procedura ima svakojakih, te je red da se izjasne o kakvoj zbore.

Činjenica je da većina ljudi na posve krivi način percipira demokraciju, kao jednakovrijednost stavova svakog pojedinca, bez obzira ima li akademsku titulu ili ju je – u svojem samoljubivom egoizmu - sam sebi dodijelio, pa se ne libi proturječiti i notorno poznatim činjenicama. Posljedica je to ne samo manjkavog obrazovanja, već i činjenice da na društvenim mrežama i najveći tupan može izreći idiotarije, što svakako nije nedemokratski, no valja voditi računa kako se – prema istraživanjima naučnika s uglednog sveučilišta *MIT-a* u *SAD-u* - lažne vijesti u prosjeku šire 10 do 20 puta brže od istinitih! Diploma sama po sebi nije nikakva garancija da netko neće lupetati, pa tako primjerice, jedan član bosanskohercegovačkog *HDZU-a* (*Hrvatskog društva za znanost i umjetnost BiH*“;

zalud čete na internetu tražiti tekstove s više podataka o njima, sem da su potpisali neki sporazum o suradnji sa „*Sveučilištem u Mostaru*“!), govori:

„A to već nije sekularno uredjenje jer svjetonazori nisu ravnopravni... Koliko sam ja shvatio to je osnova sekularnosti - potpuna ravnopravnost svih svjetonazora i vjerskog i ateističkog. Glavni razlog za to je upravo nemogućnost bar sadašnjeg naučnog dokazivanja ko je u pravu vjernici ili ateisti.“

Ne ulazeći u njegove stavove o religiji, bogu i ateizmu, sekularnost se ne odnosi na "potpunu ravnopravnost stavova", već na odvojenost crkvi od države – barem bi jedan član nekog HDZU-a to morao znati! Sekularnost sama po sebi nema nikakve veze s istinosnim stavovima, jer istina niti je vjerska niti ateistička, već samo – istina! Druga je stvar što teolozi na sve moguće načine (nakon što su im propali sterilni „dokazi o Njegovom postojanju“) nastoje prebaciti cijelu stvar na ateiste, tražeći od njih dokaze nepostojanja, izbjegavajući kao vrag tamjan vlastitu verifikaciju svoje *hipoteze*.

Daklem - reći čete - očito je da demokracija potrebuje izvjesna ograničenja. Ograničenja oblika da o stručnim stvarima odlučuju samo stručnjaci, a raja pasivno promatra zbivanje. No, jeli to onda više demokracija? Ne radi se tu toliko o tome da će uvijek dio promatrača biti nezadovoljan donešenim odlukama, koliko o tome da postoji niz područja od podjednakog interesa svima (recimo, zagađivanje okoliša, promjena klime, nedostatak sirovina, zdravstvo,...) – daklem, i stručnjacima i laicima – te oni moraju imati udjela u izglasavanju odluka. U čemu je onda uloga stručnih lica, ako će „*ludnica*“ izglasavati odluke – vjerojatno se pitate. Pa, u tome da pred masu iznesu, jasnim i laicima razumljivim jezikom, na iskreni način – ništa ne tajeći – problematiku i ponuđena rješenja, kao i njihove posljedice po cijelu vrstu. Kad se ona prihvate, na stručnjacima je, a ne na laicima, da ih izvedu na način predočen javnosti, bez samovoljnih mijenjanja donešenih odluka, odnosno – svaka suštinska promjena se mora dati na uvid i prihvatanje zainteresiranim.

Već i površnom poznavaoцу prilika je jasno da parlamentarna demokracija kapitalističkog tipa uopće nije demokracija, kako se utavljuje masama u glave, što one apriori prihvaćaju. Ne samo stoga što se ona svodi isključivo na periodična izglasavanja zastupnika (na svim nivoima vlasti), što joj osim političke fali i socijalna te ekonomski komponenta (o općeljudskoj, humanističkoj, da ni ne pričamo), već prvenstveno stoga što prava demokracija mora obuhvaćati sve komponente i svaki trenutak življenja ljudskog bića. Njen razvoj, od antičkih

vremena do danas, nažalost nije išao tim putem, točnije – ako i ide, napreduje isuviše sporo, mjereno trajanjem individualnih života, s obzirom da se radi o socijalnoj evoluciji materijala niske kvalitete. Pojednostavljeni rečeno, ako imate spolni odnos bez pristanka („*glasanja*“) oba partnera, onda je to „*nedemokratsko*“ silovanje, pa zašto takvim ne bismo smatrali – na primjer - proizvodnju naoružanja bez privole radnika koji su naprosto prisiljeni (zarad čisto biološkog održanja) učestvovati u takvoj raboti, unaprijed znajući da proizvode alate za manje-više masovna ubojstva. Ili su toliko retardirani da to ne znaju, ili ih – što je izvjesnije – baš brige, ukoliko proizvedeno ne bude primjenjeno nad njima. To je njihov praktični „*humanizam*“, mada im život može izgledati poput bajke u kojoj nikome nisu vlastoručno oduzeli život. Empatija nema tako usko značenje kako neki umišljaju. Neki će gore rečeno proglašiti populističkim gledanjem, ali grijese. Svaka riječ ima svoje značenje (često je višeznačna), koje se vremenom može i mijenjati. Robovanje jednom značenju kao zauvijek datom, nije negoli dogmatski pogled na stvarnost, a najčešće je uzrokovano elitističkim interesima klase na vlasti. Jednom prilikom sam pisao ([1](#), [2](#)):

„Jedan od nježnijih načina odstranjivanja nekoga iz ozbiljne raprave (neozbilnjim optužbama!), je optužba za populizam. Populisti su shvaćeni kao neozbiljni fantasti koji vlastitog probitka radi podilaze narodu, obećavajući mu brda i doline – neostvarive stvari. Daklem, što je populizam?:

“populizam – (od lat. *populus* – narod), ideološko-politički pokret koji središnje mjesto daje narodu u kojem ne dopušta nikakve podjele na klase, interesne skupine i slično. Osobito su karakteristični nacionalistički populizam koji, naglašavajući opasnost od vanjskih neprijatelja postiže unutarnje jedinstvo, i revolucionarni populizam (marksističkog tipa), koji neprijatelje određuje više prema ideološkom kriteriju.”

ili, alternativno, populizam je:

“ideologija i društveni pokret koji povlađuje predrasudama, strastima i duhovnim dometima širokih društvenih slojeva [revolucionarni populizam; nacionalistički populizam]”

Objedinjenje širokih slojeva (naroda, klase) moguće je postići na dva načina: demagogijom – što bi se uklapalo u gornje definicije populizma – ili stvarnošću. Klase nisu demagoška, već realna “tvorevina” nastala podjelom rada, i posjeduju izvjesne uzajamno protiveće se karakteristike, koje dovode do njihova povijesnog

sukoba (najčešće se pojednostavljeno prikazuju kao eksploracija i eksploriranost). Kaže se da je demokracija vladavina naroda, naravno, u vlastitom interesu. Formalna demokracija se u osnovi svodi na trodiobu vlasti i izborni proces svakih nekoliko godina, nakon čega u osnovi prestaje bilo kakvo sudjelovanje naroda u doноšenju odluka. Sustav po kojem narod bira one koji će ostvarivati njegove interese može biti delegatski ili predstavnički. Prvi se sastoji u izboru delegata koji će u parlamentu (ili nižim tijelima uprave) prenositi zahtjeve izborne baze, drugi pak – u opticaju širom kapitalističkih društava – se sastoji u odabiru među kandidatima najširih mogućih ličnih stavova o funkcioniranju tijela u koje se biraju, države, odnosno društva. Hoće li birači izabrati kandidate s minimalističkim ili maksimalističkim obećanjima (obećanje, ludom radovanje!)? Odgovor pruža svakodnevica, i pametnijima ga ne treba elaborirati. U okviru odgovarajućeg svjetonazora i političke strukture (stranke), bivaju izabirani oni što obećavaju brda i doline. Ali, brda i doline se međusobno razlikuju što se tiče interesa naroda, ali i volje te sposobnosti izabranih da ih realiziraju. Jer kod većine još uvijek prevladava lični interes, i on – a ne obrazovanje ili pamet – formira njihov svjetonazor: "Ne određuje svijest ljudi njihovo biće, već obratno, njihovo društveno biće". Mora li obećanje boljeg života svima i ostvarenje besklasnog društva biti suprotno istini i slobodi, pitanje je koje muči (napose mozgove okamenjene cementom vlasništva) ljude. Kažu, iluzija, neostvarivo, to rađa totalitarizam (jeli totalitarizam bolji život svima?), sukobe (sad ih kao nema?) i slične primjedbe."

Daklem, populizam se može shvatiti bilo kao način predizbornih podilaženja narodu, radi ostvarenja interesa stranaka koje izlaze na izbole (ili onih čisto ličnih), ali i kao ostvarenje narodnih, demokratskih – u smislu koji sam definirao – putem, zaobilazeći time parcijalne interese koji se nastoje nametnuti općima. To se ni ne može nazvati populizmom, već oblikom neposredne demokracije. Jasno je kakav populizam danas prevladava, tko su njegovi nositelji, i iz kojih razloga.

Jedan od golemih problema današnje „demokracije“ je i problem smjenjivosti izabranih državnih službenika, koji nakon izbora postaju praktički nesmjenjivi (ako baš sasvim vidljivo ne zagreznju u kriminal), bez obzira što nisu ostvarili ni „o“ od svojih izbornih obećanja. Problem je u tome što su ih ljudi izabrali svojom voljom, ali ih ne mogu smijeniti svojom voljom! Osim - revolucijom. Daklem, ako ljudi ne žele istu, potrebno je izgraditi sustav u kojem se i smjenjivanje izabranih dešava voljom naroda. Ministri se, primjerice, ne vladaju kao sluge (*lat. minister: sluga* ≈ *ministrare: služiti*) onih koji su ih izabrali, naroda (u stvarnosti ih ni ne bira neposredno narod, nego vlast koja je formirana nakon izbora), već kao njihovom

voljom izabrani gospodari. Svaki državni službenik trebao bi polovicom svog mandata biti podvrgnut provjeri rada, i ako ostvari određeni postotak (dogovorno određen) predizbornih obećanja, smijenjen kratkim demokratskim postupkom. Time bi se, ako ne baš stalo na kraj populističkim predizbornim obećanjima, barem ograničilo na minimum.

Trodioba vlasti (zakonodavna – parlament, izvršna – vlada, pravosudna – sudovi) nije dovoljna da se smatra demokratskom, čemu ne treba premnogo objašnjenja: dovoljno je pogledati, primjerice, sastav hrvatskih visokih sudova u koje najčešće vlast delegira vlastite ljudi, ili pak ulogu parlamenta nakon što izglosa zakone – koja se svodi na podilaženje vladajućoj većini i toleriranje čestih ponižavanja od vlada koje su pred njim položile zakletvu. U vladajućim okolnostima globalistički prevladavajućeg kapitala, zamjena režima nije dovoljna – ona ništa ne mijenja, odnosno tek koliko joj dopuštaju premise po kojima kapital djeluje. Rješenja u okviru sustava koji je producirao nejednakost teško da će se naći. Probudit će se, pa će onako bunovan, bez razloga, postati odjednom pravedan. Kao što je kapitalizam bio nametnut kombinacijom industrijske revolucije i sile, slično treba nametnuti i novi sustav s pravednjim pravilima igre. U protivnom, samo čekajte kad će se netko s liste najbogatijih ljudi ("Više od polovine svjetskog bogatstva nalazi se u rukama prvih 20 milijardera na listi i iznosi 2.100 milijardi dolara. "; [1](#), [2](#)) - koji koriste i pandemiju za svoje bogaćenje - odreći ma i jednog centa u korist svjetske sirotinje. Sve je u društvu (osim, moguće ljubavi) politika, zato isticanje da se ne želi politizirati stvari nije doli gluparenje onih koji ih ne razumiju, ili djeluju isključivo u vlastitom interesu. Ideologije nisu mrtve, kako kapitalizam - u sprezi s religijom (inače, oboje prikrivenih ideooloških motiva) - nastoji uvjeriti ljudi. Ideologije su planovi oko promišljanja budućnosti,

a nije stvar u tvrdnji da ih kao treba ukinuti jer su u sebe zatvorene. One koje jesu takve, treba otvoriti u skladu dijaloga s društvom i okolnostima koje se svakodnevno mijenjaju. Parcijalna rješenja nisu nikakva rješenje. Prizivanje poštenja ljudi, nekorumpiranosti i slične cake, su bedastoće bez ikakvog učinka. Kao da će nepošteni i korumpirani preko noći postati pošteni i nekorumpirani bez ikakvog razloga. Prava rješenja moraju biti sistemska, i svode se na revolucionarnu promjenu sustava koji ih koči - kapitalizma.

Revolucija nije doli korjenita promjena, a kakva će biti - mirna ili nasilna - ovisi ne samo o volji ljudi (većine), već i o načinima otpora protivnika ma kakvih promjena, a naročito korjenitih. Kako se država, ma kako se deklarirala i uvjeravala nas, nalazi na strani elita koje njome upravljaju, a posjeduju organe represije i naoružanje, lično sam jako skeptičan glede načina izvođenja revolucije. Kapitalizam je globalni sistem, zato lijeve ideje mogu imati uspjeha jedino ako i one globalno zahvate cijelo čovječanstvo. U suprotnom, navodni uspjesi u jednoj zemlji ubrzo će biti poništeni (i na najgrublji mogući način) intervencijom ujedinjenog kapitala. Ako je moguće ujedinjenje kapitala na globalnoj osnovi, osnivanjem multinacionalnih kompanija i njihovim sve većim mješanjem u legislative države, onda je moguće se pozvati i na prastaru „*Proleteri svih zemalja, ujedinite se!*“. Jer se samo tako može pobijediti ujedinjenji kapital. Ujedinjenje lijevih stranaka, prvo na državnoj, odnosno nacionalnoj, a poslije i na široj osnovi, moguće je jedino ako se striktno definiraju ciljevi oko kojih neće biti razilaženja zbog neke sitne „*dlačice*“ ili ambicija pojedinaca. Još smo prilično daleko od toga. Učiti nas može „*prijeonoratna*“ sudbina KPJ, koja je ojačala tek kad je u njoj slomljeno frakcionašenje. Različita mišljenja i rasprava o njima su dio demokratskih standarda, ali kad se doneše zaklučak onda treba raditi na njegovom provođenju bez „*miniranja*“ od strane nezadovoljnika unutar partije/stranke. Treba raditi na tome da lijeve ideje postanu svojina većine, a ne tek pojedine stranke koja ih nastoji nametnuti.

Ovo je tek kratki osvrt na dio ranije predloženih primjedbi u nizu sličnih tekstova. Recimo, u [članku](#) „*Višestranačje kao imitacija demokracije i slobode*“, elaboriram kako pitanje demokracije i slobode uopće nije u dilemi „*višestranačje ili nestranačje*“, nego u poštivanju principa prihvatanja odluka:

„*Zamislimo sad društvo bez i jedne stranke – nestranačko društvo – u kojem se odluke donose većinskim izjašnjavanjem svih njegovih punoljetnih članova (sve manje nezamislivo uslijed razvoja informatike). Opet bi se, zbog izbjegavanja kaosa i mogućnosti iole smislenog društvenog razvoja, njegov pravac morao*

trasirati odlukom većine, ma ona iznosila samo jedan glas više od protivnika takvog puta! Daklem, logika je sasvim jasna: nije stvar u višestranačju ili jednostranačju koje se apriorno, bez ikakve potvrde, povezuju sa principom ljudske slobode, već upravo obrnuto. Slobodnim ljudima nisu stranke uopće potrebne (bilo jedna, kao ni više njih) već naprosto prihvaćeni principi donošenja odluka (većinski, dvotrećinski ili kako ga već usvoje), uz slobodu javnog argumentiranja, komentiranja i protivljenja bez ikakvih posljedica po "opozicionare", ali i njihovom primjenjivanju doklem su na snazi! Dakako, uz propisane posljedice ukoliko se one sabotiraju.“

Tim putem se kretalo prerano abortirano radničko samoupravljanje, a ako će što na ovom svijetu uskrsnuti onda je to upravo ono – stremljenje koje epoha još nije prepoznala. Zašto je ostalo neprepoznatljivo?

Kaže Resul Mehmedović na jednom mjestu:

„Grčki primer ilustruje kako u demokratiji ljudi očekuju da država brine o njima. Demokratska vladavina je vladavina države. I zato ljudi neprestano ispostavljaju nove zahtjeve državi. Očekuju da vlast rješava sve vise i više njihovih problema i da im organizuje život. Na kakav god problem da naiđu, rješenje traže od vlasti. Za problem pretjerane gojaznosti, zloupotrebe narkotika, nezaposlenosti, nedovoljnog broja nastavnika i medicinskih sestara, malog broja posjetilaca muzeja, za sve što im padne na pamet, građani demokratskih zemalja očekuju pomoći i rješenje od države. Šta god da se dogodi požar u nekom pozorištu, avionska nesreća, tuča u kafani – oni očekuju da država otkrije i kazni vinovnike i da spriječi da se takvo nešto ikada više ponovi. Ako nemaju posao, građani od vlasti očekuju da „otvorи radna mjesta“. Ako cijene porastu, građani očekuju da vlast „zauzda tržiste“. Na Jutjubu postoji video koji pokazuje intervju sa ženom koja je upravo slušala govor predsjednika Obame i skoro se rasplakala od sreće. Ona izjavljuje da „više neće morati da brine kako da plaća gorivo za svoj automobil ni hipoteku za kuću!“. To je mentalitet koji stvara demokratija.“

Nije to mentalitet koji stvara istinska demokracija, već ova formalna – zapadnjačka, kapitalistička kvazidemokracija. Samoupravljanje i teorijski izbjiga takav argument, jer nitko ne može više očekivati negoli da sam doprinese očekivanjima, a kao takav ne može se ni požaliti na ograničavanje svojih individualnih sloboda. Samo, za to je potrebna odgovornost jedinki, koju one danas prebacuju na državu. U drugom pak tekstu piše Emil Vlajki:

„*Sve više je svejedno što se prodaje: ljudi ili roba. Danas postoje stručnjaci za pravljenje svih vrsta privida. Iz njihovih ruku sve izlazi lijepo i neodoljivo. Oni su nas navikli da budemo drugačiji, da ne znamo ni tko smo ni što smo, da li smo stvarni ili prividni, a najčešće nam nije ni stalo da to saznamo, jer nam sve izgleda bolje od nemoći i tjeskobe koje duboko u sebi nosimo.*”

Ogromna većina ljudi robuje, a da toga nisu ni svijesni jer nemaju željezne negve na udovima, „*univerzalnom ekvivalentu svih roba*“ – novcu, i na njegovom zgrtanju baziranom potrošačkom društvu. Lijepa definicija, i kao takav - novac je doprinjeo razvoju civilizacije, smijemo li tako nazvati ono što zovemo tim imenom. Ima, međutim, jedna začkoljica o kojoj baš i ne razmišljamo, a kapital nam to ni ne dopušta. Radi se o našem *izboru* što ćemo smatrati robom! Pa, ako se odlučimo da to bude - primjerice - vaša žena krasotica, koliko tražite da provedem jednu noć sa njom? Daklem, opet smo na području shvaćanja nametnute definicije riječi, ni ne razmišljajući o tome. Drugim riječima, sve se u konačnici svodi, ne na zakon već na etiku. Pa zar nije tome i svoje stado učio *Spasitelj* kojega se očekuje već milenijima (a nikako da se pojavi), svakodnevno izdajući njegovo učenje. Iz kojeg se razloga on čeka: da ga se ponovno pribije na križ, kao da to kršćani (ne samo oni) realno ne rade svakog trenutka povijesti? Fizikalni zakoni ne dozvoljavaju da se – poput *baruna Münchhausena* – spasiš iz živog blata u koje si upao, povlačenjem za kosu nagore, već ti je potrebna pomoć drugog ljudskog bića. Stoga, namjesto da očekujete „Supermenovu“ pomoć, konačno se prihvate djela koje će promijeniti svijet na bolje. Ujedinjenim ljudskim djelovanjem.

12.04.2021.g.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>